

Zooma in på **Biologi 7–9**

del
4

Skogens ekosystem

Kirsi Arino • Marjo Petäjäaho • Virpi Risku •
Eeva-Liisa Ryhänen • Rea-Maria Sirén

Innehåll

1

Till läsaren 6

Det växer mycket skog på jorden 8

Skogen är en omväxlande livsmiljö 10

Taigan är jordens största skog.....10

I norr blir taigan tundra 13

Blandskog och lövskog växer i
ett mildt klimat.....14

Längs ekvatorn växer det regnskog 17

Forskningen ger oss kunskap
om skogen 20

2

Skogen växer i flera skikt 30

Växterna tävlar om ljus med varandra.....32

Träden växer sig höga 34

Tall och gran är Finlands vanligaste barrträd.....36

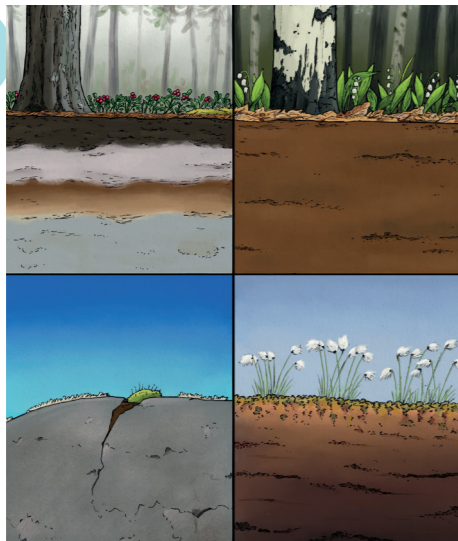
I Finland växer många olika lövträd 38

I fältskiktet växer ris, örter och gräs.....42

Mossa täcker marken i skogen.....44

Lavar växer både på marken och på träden.....45

3

Jordmånen bestämmer skogstypen 50

Jordmånen innehåller olika jordarter 52

Jordmånen är indelad i skikt 56

Växterna tar vatten och näring ur jorden 58

Torr moskog växer på ljusa sandmarker 60

Det växer mycket blåbär i en frisk moskog.....62

Frodiga näringsrika skogar kallas lundar 64

4

I Finland finns det många myrar..... 72

Myrar bildas på våta platser 74

Det växer träd på skogskärr och tallmyrar 76

Fattigkärr och rikkärr har nästan inga träd 78

Vår myrnatur är unik.....80

Myrarna måste skyddas 81

5

Naturens historia, från istiden till i dag 86

Växterna tog över när isen smälte.....88

Djuren vandrade till nya områden på jakt efter mat.....89

Djurvärlden förändras 91

Vi måste bevara naturens mångfald 92

Viktiga ord 96

Zooma in på Biologi 7–9

del
5

Skogens ekosystem

Kirsi Arino • Marjo Petäjäaho • Virpi Risku •
Eeva-Liisa Ryhänen • Rea-Maria Sirén

UTBILDNINGSTYRELSEN

Innehåll

Till läsaren 6

1

På sommaren växer organismerna 8

Årstiderna påverkar livet i skogen 10

I taigan är sommaren kort.....11

Träden växer och blommar.....12

På sommaren vimlar det av ryggradslösa djur i skogen.....16

Alla djur växer och utvecklas 17

2

På hösten förbereder sig naturen för vintern 22

Dagarna blir kortare och kvällarna blir kyligare..... 24

Landskapet skiftar färg.....25

Dagens längd och temperatur påverkar växterna 27

Det finns både ätliga och giftiga svampar i Finland 29

Djuren reagerar när det blir kallare 31

3

Vintern är en svår tid i skogen.....38
 Vintern är mörk och kall 40
 Växelvärma djur undviker köld.....42
 En liten del av fåglarna stannar kvar
 hela vintern.....44
 Däggdjurens päls skyddar mot kylan 47

5

Organismerna behöver varandra.....64
 Näringsämnena går i ett kretslopp
 i naturen 66
 Organismerna behöver energi
 för att växa.....69
 Det finns många sätt att undersöka
 organismernas liv.....71
 En näringskedja visar vem som äter vem ...72
 En näringsväv visar vilka arter som
 behöver varandra 73
 En ekologisk pyramid visar antalet
 producenter och konsumenter 75

4

På våren vaknar naturen.....52
 Våren är sval men ljus.....54
 Värmen sätter djuren i rörelse.....55
 Med värmen och vindarna kommer
 flyttfåglarna 57
 Våren är brunstperiod för många
 däggdjur 60

6

**Populationernas storlek förändras
 hela tiden 82**
 Växter och djur av samma art bildar
 populationer 84
 Populationens storlek beror på
 många faktorer.....86
 Organismerna tävlar om mat och
 utrymme 89
 Växterna försvarar sig mot växtätare 91
 Djuren lurar andra djur och flyr undan
 sina fiender 92
 En parasit skadar sin värd 93
 Olika arter kan samarbeta 94
 Viktiga ord 99

Zooma in på Biologi 7–9

del
6

Skogens ekosystem

Kirsi Arino • Marjo Petäjäaho • Virpi Risku •
Eeva-Liisa Ryhänen • Rea-Maria Sirén

Innehåll

Till läsaren 6

1

Skogen har alltid varit viktig för människan	8
Skogarna är livsviktiga	10
Skogen har påverkat Finlands utveckling	11
Skogen ger oss ekosystemtjänster	12
Tallen är viktig för många olika organismer	14

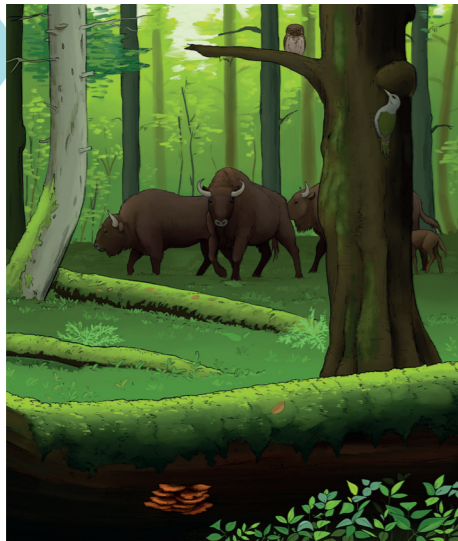
2

Ekonomiskogen producerar pengar.....22
 En ekonomiskog gallras och avverkas 24
 Virket säljs till sågar och
 pappersfabriker 26
 Skogen ger arbete.....27
 Moderna material ersätter
 gamla material 28
 Trä ger bioenergi.....30

3

Skogen bevarar biodiversiteten 36
 En naturskog får växa i fred 38
 Avverkning gör det svårt
 att leva i skogen.....41
 Hållbart skogsbruk
 gynnar biodiversiteten 43
 Certifierade skogar
 sköts på ett hållbart sätt 44
 Nationalparkerna
 tryggar biodiversiteten.....45
 Regnskogen i Amazonas.....48
 Regnskogen på Borneo 49
 Bergsskogen i Kenya.....50
 Lövskogen i Nordamerika.....51
 Lövskogen i Polen 52

4

**Skogarna bromsar
 klimatuppvärmningen..... 58**
 Mera koldioxid i luften
 leder till varmare klimat.....60
 Skogarna lagrar kol 61
 När skogen försvinner
 blir klimatet varmare 63
 Skogen behöver inte försvinna 65

5

Vi mår bra av att vistas i skogen 70
 Allemansrätten gäller alla 72
 Skogen ger oss bär och vilt.....74
 Att vara ute i naturen är bra för hälsan ...77

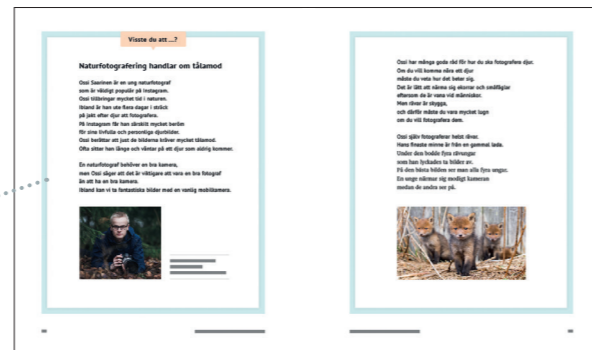
Viktiga ord 82

Till läsaren

Denna bok är till för dig som läser biologi i årskurs 7–9. Boken är skriven på lättläst svenska. Det betyder att texten är skriven så att den ska vara lätt att läsa och lätt att förstå. Boken har många fotografier och ritade bilder som hjälper dig att förstå texten bättre.

För den som vill läsa lite mera finns det **Visste du att-rutor**. I de rutorna finns extra information som berättar lite mera om det du just läst. Du kan också läsa i den biologibok som annars används i klassen.

Kapitlen börjar med en stor **inledningsbild** som illustrerar hela kapitlet. På följande sida finns en ruta där du hittar **frågor** som hör ihop med bilden. Studera bilden med hjälp av frågorna och diskutera med dina kompisar vad du tror att kapitlet kommer att handla om. Fundera också på vad du vet tidigare som du kan ha när du läser texten.

Visste du att-ruta.

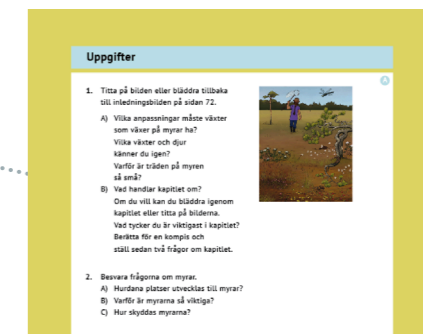

Inledningsbild.

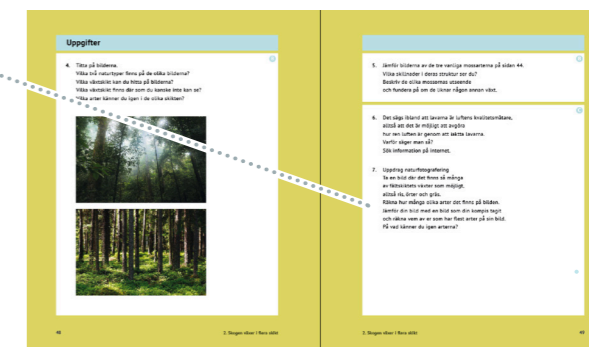
Frågor.

Material för läraren:
www.oph.fi/sv/zooma-in-pa-biologi-7-9

När du har läst hela kapitlet finns det uppgifter att göra. I den första uppgiften ska du gå tillbaka till inledningsbilden. Du ska svara på frågor som hör ihop med bilden och med det du lärt dig i kapitlet. Du ska också gå igenom kapitlet på nytt. Berätta sedan för en kompis vad du tyckte var viktigast och ställ två frågor om kapitlet.

I boken finns tre slags uppgifter. En del är sådana att du hittar svaret direkt i texten. För andra uppgifter behöver du tänka efter lite mer och kanske använda dig av sådant som du lärt dig i andra ämnen. Om svaret på uppgiften finns i en **Visste du att-ruta** är frågan utmärkt med en asterisk *.

Uppgifter.

Vi förklarar olika ord och begrepp i texten men om du vill läsa mera så finns en lista med **viktiga ord och begrepp** längst bak i boken.

Vi hoppas att du har nytta av informationen i denna bok.

Arbetsgruppen för Zooma in på biologi 7–9

Viktiga ord och begrepp.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

OPPIMATERIAALIT
LÄROMEDEL

2.

Skogen växer i flera skikt

Varför är skogen indelad i skikt?
I det här kapitlet får du lära dig skilja olika växtgrupper från varandra och vilka växter som växer i skogen.

Titta på bilden

Vilken miljö är bilden från?
Vilka växter känner du igen på bilden?
Vilka djur känner du igen på bilden?

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

OPPIMATERIAALIT
LÄROMEDEL

Tall och gran är Finlands vanligaste barrträd

Barrträdens barr är egentligen smala, hårda blad som sitter kvar på grenarna i flera år.

Därför kallas barrträd för städsegröna växter.

Barrträden är anpassade till Nordens korta växtsäsong.

Så snart luftens temperatur blir högre

än +5 grader Celsius på våren startar barrträdens fotosyntes och barrträden kan börja växa igen.

Tallen växer på soliga och torra platser.

Tallens långa barr är fästa parvis vid grenarna.

Stammen täcks av tjock och grov bark.

Barken skyddar tallen mot skadeinsekter och andra faror.

Tallen har en kraftig pålrot som fäster den djupt i marken.

Granen växer främst på fuktiga, skuggiga platser.

Den klarar av att växa i skuggan av andra träd.

Barren sitter ett och ett på grenarna.

Barken är tunn och ganska slät.

Rötterna breder ut sig strax under markytan.

Därför faller granar lätt när det stormar.

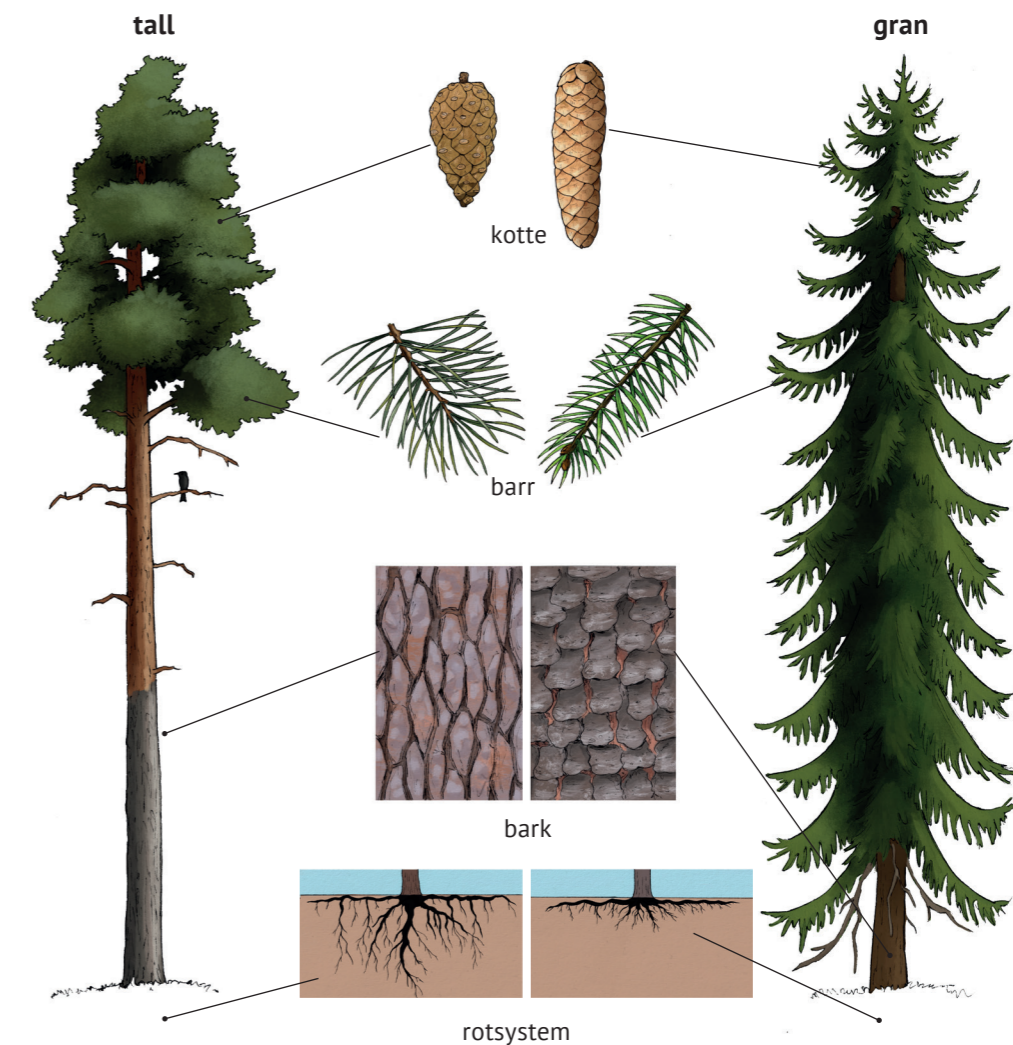
Så här skiljer du på tall och gran

Både tall och gran är barrträd,

men de är ändå lätta att skilja från varandra.

Titta på trädets form, kottar, barr och på barkens färg och struktur.

Tallen och granen har också olika rotsystem.

Uppgifter

A

1. Titta på bilden eller bläddra tillbaka till inledningsbilden på sidan 30.

A) Vilka olika skogsskikt kan du se på bilden?
Kan du gissa vilka träd som växer i skogen?
Varför är laven inte en växt?

B) Vad handlar kapitlet om?
Om du vill kan du bläddra igenom kapitlet eller titta på bilderna.
Vad tycker du är viktigast i kapitlet?
Berätta för en kompis och ställ sedan två frågor om kapitlet.

2. Besvara frågorna om de olika växtskikten.

A) Varför växer växterna i olika skikt?
B) Vilka slags växter växer i de olika skikten?

3. Jämför tallen och granen med varandra.

A) Vilka likheter märker du?
B) Vilka skillnader märker du?
Diskutera med en kompis eller rita två bilder.

